ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ДИЗАЙНУ І МИСТЕЦТВ

Факультет	Образотворче мистецтво	Рівень вищої освіти	другий (магістерський)
Кафедра	Теорії і історії мистецтв	Рік навчання	1
Галузь знань	В Культура, мистецтво та гуманітарні науки	Вид дисципліни	Нормативна
Спеціальність	В4_Образотворче мистецтво та реставрація	Семестри	1

ВИСТАВКОВІ ПРАКТИКИ В СУЧАСНОМУ МИСТЕЦТВІ

Семестр 1 навчального року

Викладач **Чечик Валентина Вікторівна**, доцент, канд. мистецтвознавства (лекційні та практичні (семінарські) заняття)

E-mail valentyna.chechyk@yahoo.com

Заняття Форма навчання: дистанційна (Classroom)
Кожного тижня за розкладом

Адреса Кафедра ТІМ, ауд. 205, поверх 2, корпус 3, вул. Мистецтв 11

Телефон +38 (057) 706-02-81 (кафедра)
+38 050 403 75 19

ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Вивчення дисципліни ґрунтується на загальних компетентностях, сформованих на попередньому рівні освіти: здатності до критичного мислення, аналізу культурно-мистецьких явищ, пошуку й опрацювання інформації, усного та письмового представлення результатів самостійної роботи. Зміст курсу передбачає послідовне ознайомлення з основними поняттями, форматами та напрямами розвитку виставкових практик у сучасному мистецтві.

НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ

Навчально-методичне забезпечення дисципліни охоплює авторські презентації та матеріали лекцій, наукові й критичні тексти з проблематики сучасних виставкових практик, каталоги виставок і бієнале, кураторські тексти, експлікації, рецензії, інтерв'ю з художниками та кураторами. Для аналізу виставкових проєктів використовуються плани експозицій, фото- й відеодокументація, матеріали музейних, галерейних та архівних колекцій, офіційні сайти мистецьких інституцій і профільні цифрові ресурси.

ПОСИЛАННЯ НА МАТЕРІАЛИ

1. Brian O'Doherty. Inside the White Cube
https://www.artforum.com/features/inside-the-white-cube-notes-on-the-gallery-space-part-i-214843/
2. Andrea Fraser. From the Critique of Institutions to an Institution of Critique
https://www.artforum.com/features/from-the-critique-of-institutions-to-an-institution-of-critique-172201/
3. Elena Filipovic. The Global White Cube
https://www.on-curating.org/issue-22-43/the-global-white-cube.html
4. Harald Szeemann: Curator Interview
https://www.artforum.com/features/curator-interview-202255/
5. Nina Simon. The Participatory Museum
https://participatorymuseum.org/read/
6. Claire Bishop. Antagonism and Relational Aesthetics
https://academicworks.cuny.edu/gc_pubs/96/
7. Архів виставок MoMA
https://www.moma.org/calendar/exhibitions/history
8. Documenta Archiv
https://documenta.de/en/about/documenta-archiv
9. Історичний архів Венеційської бієнале
https://www.labiennale.org/en/asac
10. Tate. Installation Art
https://www.tate.org.uk/art/art-terms/i/installation-art
11. Tate. Site-specific
https://www.tate.org.uk/art/art-terms/s/site-specific

12. ICOM. Code of Ethics for Museums
https://icom.museum/en/resources/standards-guidelines/code-of-ethics/
13. OnCurating
https://www.on-curating.org/
14. e-flux Journal
https://www.e-flux.com/journal/

НЕОБХІДНЕ ОБЛАДНАННЯ

Блокнот для конспектування, ручка. Комп'ютерна техніка – ноутбук, планшет або інший пристрій із доступом до мережі Інтернет. Мультимедійний проєктор або екран для перегляду візуальних матеріалів і студентських презентацій. Програмне забезпечення, необхідне для виконання завдань: Microsoft Word, Microsoft PowerPoint або їх аналоги.

МЕТА І ЗАВДАННЯ КУРСУ

Метою дисципліни є формування у здобувачів цілісного уявлення про основні формати, принципи організації та напрями розвитку виставкових практик у сучасному мистецтві, набуття навичок фахового аналізу виставкових проєктів у їхньому художньому, просторовому, інституційному та соціокультурному контекстах.

Завдання дисципліни:

- ознайомити здобувачів з основними етапами становлення і розвитку виставкових практик сучасного мистецтва;
- розглянути основні типи й формати виставкових проєктів;
- сформувати розуміння взаємозв'язку кураторської концепції, добору творів та експозиційного рішення;
- розкрити особливості представлення різних видів і медіумів сучасного мистецтва;
- ознайомити з діяльністю музеїв, галерей, центрів сучасного мистецтва, приватних фундацій і незалежних мистецьких ініціатив;
- розглянути роль художника, куратора, мистецтвознавця, інституції та аудиторії у створенні й функціонуванні виставкового проєкту;
- навчити працювати з кураторськими текстами, каталогами, рецензіями, фото- й відеодокументацією виставок;
- розвинути навички самостійного пошуку, систематизації та критичного осмислення матеріалів про сучасні виставкові практики;
- сформувати здатність аналізувати художні, етичні, комунікативні та суспільні аспекти сучасної виставки;
- підготувати здобувачів до подальшого опанування практичних засад розроблення виставкових проєктів.

КОМПЕТЕНТНОСТІ

Дисципліна «Виставкові практики в сучасному мистецтві» забезпечує низку компетентностей відповідно до В4.03 «Мистецтвознавство».

Загальні компетентності:

ЗК 1. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК 2. Вміння виявляти, ставити та розв'язувати проблеми.

Спеціальні (фахові) компетентності

СК 2. Здатність трактувати формотворчі мистецькі засоби як відображення історичних, соціокультурних, економічних і технологічних етапів розвитку суспільства.

СК 6. Здатність формувати мистецькі концепції на підставі проведення дослідження тих чи інших аспектів художньої творчості.

СК 8. Здатність до використання сучасних інформаційно-комунікативних технологій у контексті проведення мистецтвознавчих та реставраційних досліджень.

ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

На підставі набутих компетентностей здобувач (ка) має демонструвати такі програмні результати навчання:

ПРН 1. Визначати, аналізувати і пояснювати історичні, культурологічні, соціокультурні, художньо-естетичні аспекти розвитку світового та українського образотворчого і декоративного мистецтва.

ПРН 2. Інтерпретувати та застосовувати семантичні, іконологічні, іконографічні, формально-образні і формально-стилістичні чинники образотворення.

ПРН 4. Представляти формотворчі мистецькі засоби як відображення історичних, соціокультурних, економічних і технологічних етапів розвитку суспільства.

ПРН 6. Застосовувати сучасні інформаційно-комунікаційні технології в освітній та музейній справах.

ПРН 7. Володіти фаховою термінологією, науково-аналітичним апаратом, проводити аналіз та систематизацію фактологічного матеріалу та методикою проведення наукових досліджень.

ПРН 11. Володіти знаннями щодо визначення ефективності та апробації сучасних теоретичних підходів і концепцій інтерпретації культурно-мистецьких процесів.

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна «Виставкові практики в сучасному мистецтві» є складовою професійної підготовки здобувачів за освітньо-професійною програмою «Мистецтвознавство» спеціальності В4 «Образотворче мистецтво та реставрація». Курс складається з двох модулів, що охоплюють історію становлення, основні формати, принципи організації та актуальні напрями розвитку виставкових практик XX–XXI століть. Зміст дисципліни передбачає вивчення взаємозв'язку кураторської концепції, добору творів, експозиційного простору, діяльності мистецьких інституцій і способів взаємодії з аудиторією, а також набуття навичок аналізу

сучасних виставкових проєктів.
Обсяг дисципліни становить 5 кредитів ECTS – 150 годин, із яких 45 годин відведено на аудиторні заняття: 15 годин лекцій і 30 годин семінарських занять; 105 годин – на самостійну роботу.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ВИСТАВКОВИЙ ПРОЄКТ: ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА АНАЛІЗУ
Тема 1. Виставка як форма представлення сучасного мистецтва.
Тема 2. Типологія та формати виставкових проєктів.
Тема 3. Кураторська концепція та експозиційна драматургія.
Модульна контрольна робота.
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. СУЧАСНА ВИСТАВКА: ІНСТИТУЦІЇ, АУДИТОРІЇ, НОВІ ФОРМАТИ ТА СУСПІЛЬНІ ВИКЛИКИ
Тема 4. Інституції та комунікація у виставковій діяльності.
Тема 5. Нові формати і суспільні виміри виставкових практик XXI століття.

ФОРМАТ ДИСЦИПЛІНИ
Зміст дисципліни опановується під час лекційних і семінарських занять та самостійної роботи здобувачів. Лекції ознайомлюють з основними поняттями, історією становлення, типологією та актуальними напрямами розвитку виставкових практик. На семінарських заняттях здобувачі представляють результати дослідження конкретних виставок, інституцій і виставкових форматів, аналізують кураторські концепції, принципи добору творів, експозиційні рішення та способи взаємодії з аудиторією, беруть участь у порівняльному обговоренні запропонованих кейсів.
Самостійна робота передбачає:
– опрацювання матеріалів лекцій і підготовку до семінарських занять;
– читання визначених теоретичних і критичних текстів з проблематики виставкових практик;
– самостійний пошук і дослідження виставкових проєктів та мистецьких інституцій;
– роботу з каталогами, кураторськими текстами, експлікаціями, рецензіями та інтерв’ю;
– аналіз планів експозицій, фото- й відеодокументації виставок;
– використання музейних і галерейних онлайн-архівів, цифрових колекцій та офіційних ресурсів мистецьких інституцій;
– підготовку аналітичних матеріалів і презентацій за результатами самостійного дослідження.
Навчання передбачає використання наукової та критичної літератури, каталогів виставок, мультимедійних матеріалів, цифрових архівів і віртуальних виставкових проєктів.

№ теми	Назва розділів, теми лекцій	Кіл. год.	Анонс лекційного матеріалу
1	**ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.** ВИСТАВКОВИЙ ПРОЄКТ: ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА АНАЛІЗУ		
1	Виставка як форма представлення сучасного мистецтва.	3/3	У другій половині ХХ століття виставка перетворюється з місця демонстрації окремих творів на цілісне художнє й кураторське висловлювання. Зміна принципів експонування формує нові зв'язки між твором, простором і глядачем. Модель «білого куба» утверджує особливий тип галерейного середовища, а її критика відкриває альтернативні способи організації експозиції та взаємодії з аудиторією у сучасному мистецтві, визначаючи подальший розвиток виставкових практик. Семінар 1.
2	Типологія та формати виставкових проєктів.	3/6	Сучасні виставкові проєкти охоплюють персональні, групові, тематичні, ретроспективні, дослідницькі та архівні виставки. Окремий тип становлять бієнале, фестивалі, мистецькі ярмарки й резиденційні проєкти. Кожен формат визначає принципи добору творів, склад учасників, просторове рішення, тривалість і способи комунікації з аудиторією. Музейні, галерейні, альтернативні та публічні простори створюють різні умови для сприйняття мистецтва і впливають на зміст виставкового висловлювання та його суспільне звучання. Семінар 2. Семінар 3.
3	Кураторська концепція та експозиційна драматургія.	3/6	Кураторська концепція визначає тему, проблематику та смислову структуру виставки, поєднуючи окремі твори в цілісне висловлювання. Її втілення залежить від принципів добору і співвідношення експонатів, просторової організації та послідовності сприйняття. Маршрут глядача, ритм, масштаб, світло, колір і звук утворюють експозиційну драматургію. Кураторський текст,

			експлікації та супровідні матеріали допомагають окреслити задум і спрямовують взаємодію аудиторії з виставковим простором, творами та закладеними в них значеннями. Семінар 4. Семінар 5.
	Модульна контрольна робота.		
	ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. СУЧАСНА ВИСТАВКА: ІНСТИТУЦІЇ, АУДИТОРІЇ, НОВІ ФОРМАТИ ТА СУСПІЛЬНІ ВИКЛИКИ		
4	Інституції та комунікація у виставковій діяльності.	3/6	Музеї, галереї, центри сучасного мистецтва, приватні фундації, незалежні простори та самоорганізовані ініціативи формують різні моделі виставкової діяльності. Їхня структура, джерела фінансування і програмні пріоритети впливають на добір художників, формати проєктів та способи роботи з аудиторією. Взаємодія інституції, куратора, художника й критика визначає підготовку, представлення та сприйняття виставки. Освітні програми, медіація, документування й інформаційний супровід розширюють можливості її осмислення та публічного обговорення. Семінар 6. Семінар 7.
5	Нові формати і суспільні виміри виставкових практик XXI століття.	3/9	Виставкові практики XXI століття поєднують дослідницькі, архівні, партисипативні, цифрові та гібридні формати. Звернення до ідентичності, історичної пам’яті, війни, вимушеної міграції й травматичного досвіду визначає добір і співвідношення художніх творів, документів та свідчень. Деколонізаційні підходи змінюють способи інтерпретації матеріалу. Етика репрезентації, доступність та екологічна відповідальність

			впливають на підготовку виставки і характер її взаємодії з аудиторією. Семінар 8. Семінар 9. Семінар 10.
	Загалом:	15/30	Залік

ПИТАННЯ (ЗАВДАННЯ) ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. «Білий куб» як модель виставкового простору. Опрацювання тексту Браяна О'Догерті Inside the White Cube та визначення основних ознак ідеології галерейного простору.
2. Бієнале як міжнародний виставковий формат. Опрацювання тексту Е. Філіпович The Global White Cube та зіставлення його положень з обраним виставковим проєктом.
3. Незалежне кураторство і виставка як авторське висловлювання. Опрацювання інтерв'ю Гаральда Зеємана та визначення його підходів до взаємозв'язку концепції, творів і простору.
4. Мистецька інституція та інституційна критика. Опрацювання тексту Андреа Фрейзер From the Critique of Institutions to an Institution of Critique.
5. Участь аудиторії у виставковому проєкті. Опрацювання обраних розділів книги Ніни Саймон The Participatory Museum та аналіз одного партисипативного проєкту.
6. Партисипативність і критерії оцінювання сучасного мистецтва. Опрацювання статті Клер Бішоп Antagonism and Relational Aesthetics та підготовка аргументів для обговорення.
7. Етика виставкової діяльності. Опрацювання положень Кодексу музейної етики ICOM та аналіз випадку, пов'язаного з репрезентацією війни, травматичного досвіду, приватних документів або матеріалів певної спільноти.

ФОРМАТ СЕМЕСТРОВОГО КОНТРОЛЮ

Поточний контроль результатів навчання здобувачів денної форми здійснюється під час семінарських занять і враховує підготовку та представлення самостійно досліджених виставкових кейсів, участь в обговореннях, опрацювання рекомендованих текстів і виконання аналітичних завдань. Рубіжний контроль проводиться після завершення першого змістового модуля у формі модульної контрольної роботи. Для здобувачів заочної форми навчання формою семестрового контролю є контрольна робота.

Форма підсумкового контролю – залік.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

<table>
<tr><th>Національна</th><th>Бали</th><th>ECTS</th><th>Диференціація А (внутрішня)</th><th>Національна</th><th>Бали</th><th>ECTS</th></tr>
<tr><td rowspan="3">відмінно</td><td rowspan="3">90–100</td><td rowspan="3">A</td><td>A+ 98–100</td><td rowspan="2">задовільно</td><td>64–74</td><td>D</td></tr>
<tr><td>A 95–97</td><td>60–63</td><td>E</td></tr>
<tr><td>A- 90–94</td><td>незадовільно</td><td>35–59</td><td>FX</td></tr>
<tr><td rowspan="2">добре</td><td>82–89</td><td>B</td><td rowspan="2"></td><td rowspan="2">незадовільно
(повторне проходження)</td><td rowspan="2">0–34</td><td rowspan="2">F</td></tr>
<tr><td>75–81</td><td>C</td></tr>
</table>

Загальна кількість рейтингових балів до підсумкового контролю – від 30 до 90.
Залік – від 0 до 10 балів

ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

Навчальні завдання мають бути виконані у терміни та у форматі, визначені викладачем. Недотримання встановлених вимог без поважних причин впливає на оцінювання. Самостійні дослідження, аналітичні матеріали, презентації та модульні контрольні роботи здобувачі виконують самостійно, з обов'язковим зазначенням використаних джерел. Списування, плагіат і подання чужих матеріалів як результатів власної роботи не допускаються.

РОЗПОДІЛ БАЛІВ

Зміст. модуль	Тема, завдання	Форма звітності	Кількість рейтингових балів
М1.	**Т1**	Семінар 1	0-8
	Т2	Семінар 2	0-8
		Семінар 3	0-8
	Т3	Семінар 4	0-8
		Семінар 5	0-8

		Модульна. контр. робота 1.	0-10
М2.	**Т4**	Семінар 6	0-8
		Семінар 7	0-8
	Т5	Семінар 8	0-8
		Семінар 9	0-8
		Семінар 10.	0-8
		Усього балів до підсумкового тижня	**Min-30 –max- 90**
		Залік	**0-10**

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

A 90-100	(«відмінно» за національною шкалою, A — за шкалою ECTS) Здобувач / здобувачка повною мірою опанував / опанувала зміст дисципліни, вільно володіє фаховою термінологією, розуміє типологію та принципи організації виставкових проєктів. Самостійно й аргументовано аналізує кураторську концепцію, добір творів, експозиційне рішення, інституційний контекст і способи взаємодії з аудиторією. Виконує всі завдання своєчасно, коректно використовує джерела, бере активну участь у фахових обговореннях.
B 82-89	(«добре» за національною шкалою, B — за шкалою ECTS) Здобувач / здобувачка добре опанував / опанувала матеріал дисципліни, володіє основними поняттями та методами аналізу виставкових проєктів. Аргументовано характеризує обрані виставки, пов’язує їхню концепцію з експозиційним рішенням та інституційним контекстом. Усі основні завдання виконано своєчасно й на належному рівні; допущені окремі неточності не впливають на загальну якість роботи.
C 75-81	(«добре» за національною шкалою, C — за шкалою ECTS) Здобувач / здобувачка загалом опанував / опанувала матеріал дисципліни та розуміє основні принципи виставкової діяльності. Аналіз виставкових проєктів містить необхідний фактичний матеріал, проте окремі висновки недостатньо аргументовані, зв’язки між концепцією, творами, простором та аудиторією розкрито неповно. Більшість завдань виконано своєчасно, але в роботах наявні змістові або фактологічні неточності.
D 64-74	(«задовільно» за національною шкалою, D — за шкалою ECTS) Здобувач / здобувачка засвоїв / засвоїла основну частину матеріалу, орієнтується в базових поняттях і форматах виставкових проєктів. Аналіз має переважно описовий характер, аргументація обмежена, використання фахової термінології та джерел непослідовне. Виконано переважну більшість завдань, однак у них наявні суттєві змістові, фактологічні або структурні недоліки.

E 60-63	(«задовільно» за національною шкалою, E — за шкалою ECTS) Здобувач / здобувачка демонструє мінімально достатній рівень засвоєння матеріалу, розпізнає основні типи виставок та учасників виставкового процесу. Відповіді й виконані завдання фрагментарні, аналіз виставкових проєктів обмежується загальним описом, термінологія використовується неточно. Виконано основні завдання, проте значна частина матеріалу потребує доопрацювання.
FX 35-59	(«незадовільно» за національною шкалою, FX — за шкалою ECTS) Здобувач / здобувачка опанував / опанувала лише окремі теми дисципліни, має фрагментарні уявлення про виставкові практики й допускає суттєві помилки у використанні фахових понять. Значну частину семінарських і самостійних завдань не виконано або виконано на недостатньому рівні. Для отримання заліку необхідні доопрацювання передбачених програмою завдань і повторне проходження підсумкового контролю.
F 1-34	(«незадовільно» за національною шкалою, F — за шкалою ECTS) Здобувач / здобувачка не засвоїв / не засвоїла основного змісту дисципліни, не володіє базовими поняттями та не може здійснити аналіз виставкового проєкту. Більшість передбачених програмою завдань не виконано, результати поточного й підсумкового контролю є незадовільними. Для опанування дисципліни необхідне повторне проходження курсу.

СИСТЕМА БОНУСІВ

Додаткові бали можуть бути нараховані за виконання додаткових аналітичних завдань та активну участь у фахових обговореннях – від 1 до 3 балів; участь із доповіддю в науково-практичній конференції, тематика якої відповідає змісту дисципліни, – до 10 балів. Загальна кількість рейтингових балів, набраних до підсумкового контролю, не може перевищувати 90.

ПРАВИЛА ВИКЛАДАЧА

Під час занять з дисципліни «Виставкові практики в сучасному мистецтві» діють загальноприйняті норми академічної поведінки. Не допускаються дії, що порушують порядок або заважають роботі групи. Мобільні телефони й інші електронні пристрої можуть використовуватися для пошуку інформації, перегляду візуальних матеріалів та виконання навчальних завдань.

Заохочуються активна участь у семінарських заняттях, самостійність суджень, аргументоване висловлення власної позиції та коректне обговорення виставкових проєктів, кураторських концепцій і критичних інтерпретацій.

У разі відрядження, хвороби або інших обґрунтованих обставин викладач може перенести заняття за погодженням із деканатом та відповідно до розкладу. Про зміни дати, часу або формату заняття здобувачів повідомляють завчасно через старосту групи. Основним каналом комунікації з викладачем поза заняттями є електронна пошта. Листи опрацьовуються у робочі дні. У темі листа необхідно зазначити назву дисципліни, у тексті – ім’я, прізвище та групу здобувача / здобувачки. Назва прикріпленого файла має містити прізвище та вид завдання, наприклад: Прізвище_семінар_1. Текстові матеріали

подаються у форматах DOC, DOCX або PDF, ілюстративні – JPEG або PDF. Telegram і Viber можуть використовуватися для коротких організаційних повідомлень.
Консультації проводяться за попередньою домовленістю очно або онлайн у Google Meet чи Zoom. Змістові й організаційні питання, пов'язані з дисципліною, обговорюються під час занять, консультацій або через визначені канали комунікації. Перед підсумковим контролем передбачається консультація.

ПОЛІТИКА ВІДВІДУВАНОСТІ

Причини пропусків занять без поважних підстав, а також запізнень здобувач / здобувачка має пояснити в деканаті. У разі пропуску заняття необхідно самостійно опрацювати матеріал відповідної теми, виконати передбачене семінарське завдання та підтвердити засвоєння матеріалу під час відповідей на запитання викладача.
Тривала відсутність на заняттях без поважних причин може стати підставою для незарахування дисципліни відповідно до правил академії. Проведення додаткових занять для опрацювання пропущеного матеріалу не передбачене. Відсутність без поважної причини під час модульної контрольної роботи або інших контрольних заходів впливає на підсумкову оцінку.

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Під час навчання здобувач / здобувачка зобов'язаний / зобов'язана дотримуватися принципів академічної доброчесності під час виконання всіх видів навчальних і контрольних завдань. Використані джерела, тексти, ілюстрації та матеріали виставкових проєктів мають бути належним чином зазначені. Списування, плагіат, фальсифікація результатів, подання чужої роботи як власної та використання недозволеної допомоги не допускаються.

Кожний підтверджений випадок порушення академічної доброчесності розглядається відповідно до чинних положень академії. У разі порушення під час модульної контрольної роботи або заліку виконання завдання припиняється, а повторний контроль проводиться у визначеному порядку зі зниженням оцінки.

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

1. Altshuler B. Biennials and Beyond: Exhibitions That Made Art History, 1962–2002. London : Phaidon Press, 2013. 402 p.
2. Bishop C. Antagonism and Relational Aesthetics. October. 2004. Vol. 110. P. 51–79. DOI: https://doi.org/10.1162/0162287042379810
3. Bishop C. Installation Art: A Critical History. London : Tate Publishing, 2005. 144 p.
4. Filipovic E. The Global White Cube. The Manifesta Decade: Debates on Contemporary Art Exhibitions and Biennials in Post-Wall Europe / ed. by B. Vanderlinden, E. Filipovic. Cambridge, MA : MIT Press, 2005. P. 63–84. URL: https://www.on-curating.org/issue-22-43/the-global-white-cube.html
5. Fraser A. From the Critique of Institutions to an Institution of Critique. Artforum. 2005. Vol. 44, № 1. P. 278–283. URL: https://www.artforum.com/features/from-the-critique-of-

institutions-to-an-institution-of-critique-172201/
6. O'Doherty B. Inside the White Cube: The Ideology of the Gallery Space. Expanded ed. Berkeley ; Los Angeles : University of California Press, 1999. 120 p.
7. O'Neill P. The Culture of Curating and the Curating of Culture(s). Cambridge, MA ; London : MIT Press, 2012. 180 p.
8. Simon N. The Participatory Museum. Santa Cruz, CA : Museum 2.0, 2010. 352 p. URL: https://participatorymuseum.org/read/
9. Smith T. Thinking Contemporary Curating. New York : Independent Curators International, 2012. 140 p.
10. Obrist H. U. Mind over Matter: Hans Ulrich Obrist Talks with Harald Szeemann. Artforum. 1996. Vol. 35, № 3. URL: https://www.artforum.com/features/curator-interview-202255/